

Peyami Safa

DOKUZUNCU
HARİCİYE KOĞUŞU

YAYIN NU: 20
EDEBÎ ESERLER: 8

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-508-6

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1937, Suhûlet Kitabevi
9. Basım: 1968, Ötüken

119. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Tashih: Abdullah Ezik

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5

Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00

Sertifika No: 45103

İstanbul - 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

PEYAMI SAFA: (1899 - 15 Haziran 1961): İstanbul'da doğdu. Meşhur şair İsmail Safa'nın oğludur. Düzenli bir öğrenim görmedi. Kendi kendisini yetiştirdi. 13 yaşında hayata atıldı. Posta Telgraf Nezareti'nde çalıştı. Öğretmenlik (1914-1918), gazetecilik (1918-1961) yaptı. Hayatını yazıları ile kazandı. İstanbul'da öldü.

Kardeşi İlhami ile *Yirminci Asır* adlı bir akşam gazetesi çıkardı. Bu gazetede ilk hikâyelerini imzasız yayınladı (1919), *Kültür Haftası* (21 sayı, 15 Ocak - 3 Haziran 1936) ve *Türk Düşüncesi* (63 sayı, 1953 - 1960) adlarında iki de dergi çıkardı. Öldüğü zaman *Son Havadis* gazetesi başyazarı idi.

Peyami Safa halk için yazdığı edebî değeri olmayan romanlarını "Server Bedi" imzası ile yayınladı. Sayıları 80'i bulan bu eserler arasında *Cumbadan Rumbaya* (1936) romanıyla, *Cingöz Recai* polis hikâyeleri dizisi en ünlüleridir. Ayrıca ders kitapları da yazdı. Peyami Safa'nın fıkra ve makalelerinde sağlam bir mantık dokusu ve inandırıcılık görülür. Romanlarında olaydan çok tahlile önem verdi. Toplumumuzdaki ahlâk çöküntüsünü, medeniyetin yarattığı bocalamayı, nesiller ve sosyal çevreler arasındaki çatışmayı dile getirdi. Zıt kavramları, duygu ve düşünce tezadını ustaca işledi.

Romanları: *Şimşek* (1923), *Sözde Kızlar* (1923), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamdı* (1924), *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü* (1925), *Cânân* (1925), *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* (1930), *Fatih-Harbiye* (1931), *Attilâ* (1931), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933), *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949), *Yalnızız* (1951), *Biz İnsanlar* (1959). Hikâyeleri: *Hikâyeler* (Halil Açıkgoz derledi, 1980). Oyunu: *Gün Doğuyor* (1932). İncelememeleri: *Türk İnkulâbına Bakışlar* (1938), *Büyük Avrupa Anketi* (1938), *Felsefî Buhran* (1939), *Millet ve İnsan* (1943), *Mahutlar* (1959), *Mistisizm* (1961), *Nasyonalizm* (1961), *Sosyalizm* (1961), *Doğu-Batı Sentezi* (1963), *Sanat-Edebiyat-Tenkid* (1970), *Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca* (1970), *Sosyalizm-Marksizm-Komünizm* (1971), *Din-İnkulâp-İrtica* (1971), *Kadın-Aşk-Aile* (1973), *Yazarlar-Sanatçılar-Meşhurlar* (1976), *Eğitim-Gençlik-Üniversite* (1976), *20. Asır-Avrupa ve Biz* (1976). Ders Kitapları: *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabeti* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kiraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektup Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Fransız Grameri* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948).

ÇOCUKLAR HASTAHANESİ

Beklemesini onlar kadar bilen yoktur.

ÖĞLEYE doğru muayene odasının önü doldu. Sıralarda oturacak yer kalmadığı için yeni gelenler ayakta durdular ve anneler, hasta çocuklarını dizlerine oturtabilmek için duvar diplerine çömeldiler.

Karanlık dehliz. Kapalı kapıların mustatil¹ buzlu camlarından gelen soğuk ışıkların buğusu, yüksek ve çıplak duvarlara vurarak donuyor.

Saatlerce bekleyenler var. Fakat buna alışmışlar. Az kılmıdanyorlar, hiç konuşmuyorlar.

Dehlizin sonlarında, görünmeden açılıp kapanan bir kapının gıcirtısı. Muşambalara sürtünen bir ayak sesi. Köpüklenerek uçan ve uzaklarda kaybolan bir beyaz gömlek ve iyot, eter, yağ, ifrazat² vesaire kokularından mürekkep,³ terkibi⁴ tamamıyla anlaşılmayan bir hastahane kokusu.

Hasta çocuklar, yanlarında ailelerinden birer büyük insan ki hastalarından daha endişeli görünüyorlar ve bir anne, pelerinini ilikleme bahanesiyle omuzu sarılı çocuğunun sırtını okşuyor. Onu biraz sonra çekeceği acıya hazırlamak için.

¹ **mustatil:** Dikdörtgen.

² **ifrazat:** Vücuttan çıkan, kan, irin, ter gibi salgılar.

³ **mürekkep:** Birleşik, ...den oluşan.

⁴ **terkib:** Çeşitli unsurları bir araya getirerek bir bütün oluşturma.

Sıralarda hiç düz oturan yok. Hastalar sarılı bir kol veya bacağı bozduğu muvazene¹ ile hep, amutları² kırılmış, yamrı yumru duruyorlar ve büyükler küçüklere doğru eğilmişlerdir.

Başının her tarafı sargılarla kaplı, yalnız bir yanağı ve bir gözü dışarda kalmış küçük bir kız çocuğu, ağzını oynatmadığı için, babasına elleriyle işaretler yapıyor; ötekilerin hepsi, alçının kaskatı uzattığı bir bacakla, sargıların dimdik tuttuğu bir boyunla, asılmış bir kolla, her tarafları kıskıvrak bağlanmış gibi hareketsizdirler.

Yeni gelenlere karşı alakaları gayet kısa sürer. Düşük başlar hafif kalkar, büyük kapıya doğru hafifçe eğilir ve tekrar eski vaziyetine döner; herkes kendi üstünde toplanan dikkatini başkasına pek az ayırır, hem de onlar ilk gördüklerini bile eskiden tanıyorlarmış gibidirler, aralarında kandan fazla akrabalık vardır; acının ve korkunun birleştirdiği müşterek bir manevi aileye mensup olduklarını hissederler, emindirler ki insanlar arasında sabretmesini, beklemesini onlar kadar bilen yoktur.

Küçükler çok benzeşirler: Korku ile acının derinleştirdiği anlayışlı gözler, yaşlarına nispetle ağır tecrübelerin kırıştırdığı ve soldurduğu mânâlı yüzler, tahammülün düştürdüğü başlar ve ümit...

Muayene odasının kapısına ümitle bakarlar.

Ve muayene odasının kapısı açılır.

Beyaz gömlekli, güçlü kuvvetli adam bir tanesini işaret eder ve yüksek sesle çağırır.

Beklemek azabının bitmesiyle odaya girmek korkusunun başlaması arasında şaşırın hasta çocuk, babasının koluna dayanarak içeriye girerken, dışarıya ısınmış bir ilaç ve bozuk bir kan kokusu çıkar, bekleyenlerin hisli genizlerini

¹ **muvazene:** Denge.

² **amut:** Dik durumda.

hafifçe ürpertir ve renksiz bir badana gibi, görünmeden, uzun koridorun yüksek, çıplak duvarlarına sıvanır.

Yalnız Çocuğun Azabı

Ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm.

Ben de onların arasındaydım ve onların arasında büyüğüm de yoktu. Yalnız bende meçhul¹ bir hastalık vardı, sekiz yaşımdan beri çekiyordum.

Ben de o muayene odasının ve nice muayene odalarının önünde senelerce bekledim. Benim yanımda büyüğüm de yoktu. Yalnız başıma demir parmaklıklı kapıdan içeriye girerdim, dokuzuncu hariciye koğuşuna doğru ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürdüm, camlı kapıların garip bir beyazlıkla gözlerime vuran ve içimde korku ile karışarak yuvarlanan parıltıları arasında o dehlize girerdim ve yalnız başıma bir köşeye ilişirdim, kımıldamazdım, susardım, beklerdim, korkudan büzülürdüm, rengimin uçtuğunu hissedirdim.

İçinde Bir Şeyler Geçen Oda

O insan ki yüzünde bıkkınlıkla sebat mücadele eder.

Beyaz gömlekli, güçlü kuvvetli adam parmağıyla beni de işaret etti, yüksek sesle çağırdı.

Karanlık dehlizden beyazlıklarla dolu ve aydınlık muayene odasına girdim. Beyazlıklar ve madeni parıltılar. Yedi

¹ meçhul: Bilinmeyen.

senedir bu işin teferruatını iyi öğrenmiş olduğum için vakit kaybettirmemeye mecbur, oturdum, soyundum ve sol dizimi çözmeye hazırlanan hastabakıcı kıza uzattım. -Dikkatim her vakitki gibi ikiye ayrıldı: Bir taraftan, dizimdeki sargının açılmasına, öte taraftan ellerini yıkayan operatöre bakıyordum. Yüzünde bıkkınlıkla sebatın kavgası var.

Hepsi konuşmadan, süratle işlerini yapıyor: Asistanlar deftere bir şeyler yazıyorlar, camlı dolapları karıştırıyorlar, hastabakıcılar benimle meşgul ve tımarcı¹ yerdeki kanlı pamukları süpürüyor.

Tıs yok. Arada bir madeni âletlerin tepsilerde çıkardıkları ince ve kırık sesler. Ve bir şırıltı, diğer kokuları yenen bir iyodoform² kokusu ve beyazlıklar: Beyaz duvarlar, beyaz demir masa, beyaz dolaplar, beyaz örtüler, beyaz sargılar, beyaz pamuklar, beyaz gömlekler...

Dizimdeki sargıyı çözüyorlar, her kat açıldıkça bacağıma o kadar hafifliyor ki, sargı tamamıyla çözüldükten sonra dizim uçverecek, yerinde bulunmayacak sanıyordum.

Sargı çıktı. Sonra pamuk ve sonra gaz bezi çıkacak. Bu korku ânı müthiştir. Dikildim. Hastabakıcının elini tutmak istiyordum. Yüzüme tekdirle³ bakarak beni gözleriyle oyaladığı ânda, birdenbire pamuğu çekti ve çıkardı. Fakat asıl mesele gaz bezinin çıkarılmasındadır: Yaralı et, iki obur dudak gibi gaz bezini emer, bırakmaz ve bu dudaklar kurumuş ifrazatın⁴ tutkalıyla birbirine yapışmıştır, kilitlenmiştir.

Vücudum büyük bir korku ile öne doğru eğildi ve dizimin üstüne kapandı. Bana doğru gelen operatörü görerek saygı ve utançla biraz doğruldum.

¹ **tımarcı:** Pansumancı.

² **iyodoform:** Mikropların çoğalmasını engelleyerek dokuyu mikroplardan temizleyen sarı, kristalimsi madde.

³ **tekdir:** Azarlama, paylama.

⁴ **ifrazât:** Vücuttan çıkan irin, kan gibi salgılar.

Yaklaştı:

- O! Sen misin? Ne var gene? Bacağın azdı mı?

Ellerini kalçasına koyarak yaranın açılmasını beklerken sordu:

- Fistül¹ var mı?

- Üç tane.

- Süpürasyon?² Akıntı?

- Çok var. Her gün...

Bir çığılık kopardım. Yara açıldı. Operatör eğildi ve benim pek iyi anladığım vahim bir teşhis yerine geçen mânâlı bir sesle mırıldandı: “Hımm...”

Hava dokundukça, yaralı çıplak et derisiz gibi ürperiyor ve benden fazla korkuyordu.

Daha büyük acılara hazırlanıyordum. Her yaradan içeriye birer sonda girecektir ve kemikteki çürüğe kadar dayanacaktır.

Asistanlar ellerinde parlayan madenlerle yaklaştılar. Dişlerimi sıktım ve gözlerimi kapadım. Çırpınmamak için tımarcı kollarımı, hastabakıcı kız başımı tuttu. Gene kıvranıyordum.

- Ben sana ne vakit ameliyat yaptım?

- İki sene oluyor.

- Bir daha lazım.

Bir taraftan yaranın etrafındaki etlere parmağıyla basarak, öte taraftan bende korkunun uyandırdığı yeni ruhî cereyanı takip ederek, sormadığım suallere cevap veriyordu:

- Çare yok... Bu fistüllerden ikisi yenidir. Kürtaj³ lazım... Hatta sonra alçı bile lazım... Artık mafsalı da feda edeceğiz... “Ankylose”⁴ olmadıkça bu dizi kurtaramayız... İltihap

¹ **fistül:** Sürekli işleyen yara akıntısı yolu.

² **süpürasyon:** Cerahat, irin akma, akıntı.

³ **kürtaj:** Vücutta boşluklar içindeki yabancı cisimleri veya hasta organları kazıyarak alma işi.

⁴ **ankylose:** Eklem kaynaşması.

şiddetli... İhmal etmemelisin. Çare yok. Bu bacak kısalacak ve yere basamayacak. Ne yaparsın? Böyle çekmek iyi mi?

Yüzüme baktı, başımı önüme eğerek gözlerimi sakladım. Bu, kederimin son derecesini ancak benim bileceğim bir sır hâlinde bırakmak için, galiba nafîle bir hareket oldu. Operatör, ihmalin davet edeceği fena neticelere dair telkininde¹ devam ediyordu. Gene sordu:

- İyi mi böyle çekmek?

Cevap vermedim. O kadar fena olmuştum ki, dizimin sarılması bittiği hâlde kımıldayamıyordum. Giyinmeme yardım ettiler ve kollarımdan tutarak beni ayağa kaldırdılar.

Hastahane Bahçeleri

İçimde garip bir karıncalanma hâlinde bir takım iniltiler, mırıltılar, şekilsiz gölgeler...

Aletlerle hırpalanan dizimde bir zonklama, fakat temiz ve yeni sargıların verdiği rahatlık, pansumandan kurtulmuş olmak sevinci, operatörün müthiş kararı, yakın istikbalime karşı duyduğum merak, derhâl birçok tahminlere kalkışan endişeli zekâmın faaliyeti gibi ruhumu birkaç parçaya bölen duygular ve düşünceler arasında karanlık deh-lize çıktım.

Ağır ağır yürüyordum. Etrafımda ipe dizili çamaşırlar gibi müphem² dalgalanışlar. Onları görmüyorum. Kapanırken dizime çarpar korkusuyla büyük, yaylı kapıyı ihtiyatla açıyorum. Dış kapıdan bir sedye geliyor. Bakmadan daha hızlı yürüyorum.

Bahçe. Parlak bahar güneşi. İçerinin renklerinden ve kokusundan birdenbire ayrılan tatlı bir parlaklık, çamla-

¹ **telkin:** Bir fikri aşılama, aşlayıp zihnine sokma, öğretme.

² **müphem:** Ne olduğu kesin olarak anlaşılamayan, belirsiz.

rın yeşili ve taze bir tabiat kokusu. Uzakta, çamların altında, beyaz entarili hastalar derinliklere doğru gitgide küçülen, yumuşak hayaletleriyle uzanmış, güneşleniyorlar. Koğuşlardan birinin penceresinden hasta bir çocuğun söylediği türkü geliyor. Kumlu yolda yürüyen ayakların çıtırtısı. Ve her ân çamların karaltıları arasında ansızın beliren bir beyazlık.

Her gidişimde, hastahanelerin bahçeleri bana hüznü verirdi. Bunun mânâsını şimdi bulmaya çalışıyorum ve hastalıkla tabiat arasındaki büyük tezadı¹ anlıyorum. Bu, bir bahçeden hastahaneye girerken ve bir hastahaneden bahçeye çıkarken en çok hissedilen şeydir.

Ve bu, bana kendi meselemi unutturuyor, ruhumda daha büyük muammalara doğru genişlemek, yayılmak için bir tebahhur² başlıyor, zihnim boş, hiçbir şey düşünmeden, fakat içim dolu, ağır ağır etrafıma bakınarak, biraz da sendeleyerek yürüyorum. Hasta çocuğun türküsü uzaklaşıyor.

Caddeye doğru çıkarken kendime doğru gitmeye başlıyorum, felaketimi mücesssem³ bir şekilde değil, büyük teessürlerimde⁴ olduğu gibi müphem birtakım hayaller ve remizler⁵ hâlinde hissediyordum; ameliyat olacağımı, sakat kalacağımı düşünmüyor, içimde garip bir karıncalanma hâlinde birtakım inilti, mırıltılar, şekilsiz gölgeler seziyordum.

Caddeye çıkınca da bu devam etti, fakat hayatın gözlerimi çeken birçok hareketleri beni daha hakiki olmaya sevketti. Ne yapacağımı düşünmeye mecbur oldum.

¹ **tezat:** Birbiri ile çelişki içinde bulunma, karşıtlık.

² **tebahhur:** Bir şeyin içine dalma, çok derinine gitme.

³ **mücesssem:** Cisim halinde olan, gözle görülür, elle tutulur şekilde olan.

⁴ **teessür:** Üzüntü duyma.

⁵ **remiz:** İşaret, alamet.

İşim yoktu, eve gitmeliydim, tramvaya doğru yürüdüm. Şehrin gürültüleri de benim aksi istikametime doğru yürüyerek uzaklaşıyorlardı ve sesler, uzaklarda, sallanıyorlar, sallanıyorlar ve koparak, parçalanarak, şehrin derinliklerine yuvarlanıyorlardı.

Bazı Kederlerin Riyaziyesi

Annelere anlatılan kederler taksim değil, zarbedilmiş¹ olur.

Kendimi çok sevdiğim ân, kendime çok acıdığım ân.
Beni yalnız bu koruyor: Bu aşk, bu merhamet.

Ve dizimin acısını duymayarak, yürüyorum, istikbalimden başka bir yere çıkan rahat ve emin bir yolda gider gibi yürüyorum.

Biz, کنار mahallelerden birinde annemle yalnız otu-
ruyorduk. Ona bu fena haberi vermekte gecikmek için eve
gitmek istemedim.

Felaketimizi başka biriyle taksim etmek² saadettir, fakat annelerle değil, annelerle değil. Annelere anlatılan kederler taksim değil, zarbedilmiş olur: Çocuklarının felaketini iki kat şiddetle hisseden anneler, bu ıztıraplarını çocuklarına fazlasıyla iade ederler; böylece keder anadan çocuğa ve çokuktan anaya her intikal³ edişinde büyüdükçe büyür.

Kırlara çıktım.

Şehir bana kendini unutturacak kadar geride kaldı.

Bir ağaç altına oturdum, ve hasta dizimin zaviyesini her vakitki itina ile ayarlayarak bacağımı uzattım. Bu zavallı uzvumun talihine ait hiçbir şey düşünmek istemiyordum,

¹ **zarb etmek:** Darp etmek, çarpmak (matematik işlemi).

² **taksim etmek:** Parçalara ayırıp bölmek, bölüştürmek.

³ **intikal:** Bir yerden başka bir yere geçme.

şuurumun hastalığım üstüne boşaltacağı aydınlıktan kaçmak için ruhumun daha karanlık ve izbe¹ hatlarına kendimi atıyor, daha korkunç ve karışık hayallere dalıyordum.

Arada bir, bu karanlıklardan çıkarak, öğle güneşiyle yanan karşiki tepelere baktıkça, karanlık bir odadan gayet aydınlık bir yere ansızın geçmiş gibi gözlerim kamaşıyor ve hayret içinde kalıyordum.

Ne aydınlık! Ne aydınlık! Bütün taşlar, topraklar, boşluklar, camlarla, aynalarla, beyaz madenlerle dolmuş gibi parılıyordu.

Fakat bu ışığa çok bakamıyordum, bu güneş bile gözlerimden içeriye girince, kendimden daha büyük bir karanlık denizine düşmüş gibi derhâl sönüyor ve içimin rengini alıyordu.

Sofanın Bana Söyledikleri

İki yastık, bir şişe, bir mendil.

Fakat eve gittim. Şehrin bir ucundan öbür ucuna.

Kenar mahalleler. Birbirine ufunetli² adaleler gibi geçmiş, yaslanmış tahta evler. Her yağmurda, her küçük fırtınada sancılanan ve biraz daha eğrilip büğrülen bu evlerin önünden her geçişimde, çoğunun ayrı ayrı maceralarını takip ederdim. Kiminin kaplamaları biraz daha kararmıştır, kiminin şahnişini³ biraz daha yumrulmuştur, kimi biraz daha öne eğilmiş, kimi biraz daha çömelmiştir; ve hepsi hastadır, onları seviyorum; çünkü onlarda kendimi buluyorum; ve hepsi iki üç senede bir ameliyat olmadıkça

¹ **izbe:** Kuytu, loş ve nemli yer.

² **ufunetli:** İrini olan, cerahatli.

³ **şahnişin:** Odanın dışarıya üç tarafı kapalı bir balkon halinde çıkıntılı kısmı.